

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра географії та менеджменту туризму

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Інклюзивний туropolерейтинг

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова/вибіркова)

Освітньо-професійна програма Міжнародний туризм і туropolерейтинг

(назва програми)

Спеціальність 242 "Туризм і рекреація"

(вказати: код, назва)

Галузь знань 24 "Сфера обслуговування"

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

Факультет Географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: Смик Оксана Степанівна, асистент кафедри географії та менеджменту туризму, к.геогр. н.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача: Смик Оксана Степанівна

[http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/02personnel&data\[6678\]\[caf_pers_id\]=2077&commands\[6678\]=item](http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/02personnel&data[6678][caf_pers_id]=2077&commands[6678]=item)

Контактний тел.: 0969570575 - Смик Оксана Степанівна

E-mail: o.smuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації за графіком консультацій викладачів на сайті:

<http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/07navchproc>

1. **Мета навчальної дисципліни** полягає у формуванні основних понять інклюзивного туропереїтингу, ознайомленні зі структурою та функціями; формування системи теоретичних знань щодо інклюзивного туризму, їх ресурсного, інфраструктурного забезпечення та практичних вмінь формування спеціалізованих турів відповідно до мети подорожі туристів.

Пререквізити. Курс є вихідним.

2. **Результати навчання:** У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має поглибити такі **компетентності:**

ЗК5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК4. Здатність організувати діяльність та співпрацю суб'єктів регіонального, національного та міжнародного туристичних ринків на засадах сталого розвитку з урахуванням світового досвіду.

СК8. Здатність розв'язувати професійні задачі у сфері організації подорожей і сервісного обслуговування у міжнародному туризмі.

Програмні результати навчання:

РН7. Організувати співпрацю зі стейкхолдерами, формувати механізми взаємодії суб'єктів туристичного ринку з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

РН10. Приймати ефективні рішення у сфері туризму та рекреації щодо розв'язання широкого кола проблем, зокрема безпеки і якості туристичного обслуговування.

РН13. Розуміння процесів організації подорожей і технології комплексного обслуговування туристів у міжнародному туризмі.

Студенти також мають:

Знати:

- підходи до визначення та класифікації спеціалізованих видів туризму;
- називати основні форми і види туризму, здійснювати їх класифікацію;
- технологічні, економічні, організаційні, управлінські та маркетингові особливості спеціалізованих видів туризму;

Вміти:

- технологічно забезпечити процес створення турпродукту для різних видів спеціалізованого туризму;
- шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;
- розрізняти види туристських ресурсів для різних видів спеціалізованого туризму.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <i>Інклюзивний туроперейтинг</i>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	6,0	180	2	30	15	-	-	135	-	залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд
Теми лекцій	Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Понятійно-термінологічний апарат інклюзивного туроперейтингу	14	2	2		10
Тема 2. Універсальний дизайн. Принципи універсального дизайну	12	2			10
Тема 3. Світова та європейська законодавчо-правова база інклюзивного туроперейтингу	14	3	1		10
Тема 4. Функціональна структура інклюзивного туроперейтингу	12	2			10
Тема 5. Доступність об'єктів для осіб з інвалідністю	20	3	2		15
Тема 6. Облаштування приміщення та прилеглої території для осіб з інвалідністю	15	3	2		10
Всього Модуль 1	87	15	7	-	65
	Змістовий модуль 2.				
Тема 7. Створення інклюзивних туристичних маршрутів	28	4	4		20
Тема 8. Доступна інфраструктура рекреаційних пунктів	17	3	4		10
Тема 9. Доступність інформаційного простору	14	2	2		10
Тема 10. Міжнародний досвід обслуговування осіб з інвалідністю в	12	2			10

індустрії гостинності						
Тема 11. Надання послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення	12	2				10
Тема 12. Прийом осіб із ментальними порушеннями та порушенням опорно - рухового апарату	10					10
Всього Модуль 2	93	15	8			70
Всього годин	180	30	15	-	-	135

3.3. Теми практичних занять

№з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Понятійно-термінологічний апарат інклюзивного туropolерейтингу	2	5
2	Світова та європейська законодавчо-правова база інклюзивного туropolерейтингу	1	3
3	Доступність об'єктів для осіб з інвалідністю	2	5
4	Облаштування приміщення та прилеглої території для осіб з інвалідністю	2	3
5	Створення інклюзивних туристичних маршрутів	4	8
6	Доступна інфраструктура рекреаційних пунктів	4	8
7	Доступність інформаційного простору	2	4
8	Надання послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення	2	4
Всього		15	40

3.4. Самостійна робота*

№	Назва теми	Кількість годин
1	Понятійно-термінологічний апарат інклюзивного туризму 1. Структура та ієрархія понятійно-термінологічного апарату 2. Сутність і поняття інклюзивного туризму. 3. Загальнонаукові і спеціальні методи дослідження інклюзивного туризму.	10
2	Універсальний дизайн. Принципи універсального дизайну 1. Історичні дані створення універсального дизайну. 2. Принципи універсального дизайну. 3. Використання принципів універсального дизайну в туристичній сфері	10
3	Світова та європейська законодавчо-правова база інклюзивного туризму 1. Конвенція ООН про права інвалідів 2. Нормативно-правові документи України про права людей з інвалідністю	10

	3. Документи та стандарти доступності архітектурних споруд	
4	Структура інклюзивного туризму 1. Функціональна структура інклюзивного туризму. 2. Територіальна структура інклюзивного туризму.	10
5	Доступність об'єктів для осіб з інвалідністю. 1. Чинники доступності об'єктів індустрії гостинності. 2. Чинники доступності до послуг туристичної індустрії.	10
6	Облаштування приміщення та прилеглої території для осіб з інвалідністю 1. Нормативно-правові акти, що встановлюють стандарти доступності архітектурних об'єктів. 2. Світовий досвід формування доступного середовища .	10
7	Створення інклюзивних туристичних маршрутів 1. Технічні вимоги до елементів туристичного маршруту. 2. Знакування та маркування інклюзивного туристичного маршруту.	20
8	Доступна інфраструктура рекреаційних пунктів 1. Технічні вимоги до облаштування зони пікніку. 2. Технічні вимоги доступності оглядових майданчиків та пляжної зони .	10
9	Доступність інформаційного простору 1. Вимоги до оформлення веб-сайтів для людей з особливими потребами. 2. Шифр Брайля та інші сенсорні об'єкти	15
10	Міжнародний досвід обслуговування осіб з інвалідністю в індустрії гостинності 1. Міжнародний досвід обслуговування осіб з інвалідністю в закладах розміщення. 2. Міжнародний досвід обслуговування осіб з інвалідністю в закладах харчування. 3. Міжнародний досвід організація туристичний послуг для осіб з інвалідністю	10
11	Надання послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення 1. Надання послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення в закладах розміщення. 2. Надання послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення в закладах харчування. 3. Надання туристичних послуг незрячим, слабозорим та особам з порушенням слуху і мовлення.	10
12	Приєм осіб із ментальними порушеннями та порушенням опорно -рухового апарату 1. Приєм осіб із ментальними порушеннями та порушенням опорно -рухового апарату в закладах розміщення. 2. Приєм осіб із ментальними порушеннями та порушенням опорно -рухового апарату в закладах харчування. 3. Надання туристичних послуг особам із ментальними порушеннями та порушенням опорно-рухового апарату.	10
Всього годин		135

*Питання, винесені на самостійне опрацювання, включені до тематичного і підсумкового тестового контролю.

4. Методи навчання

Під час викладання даної навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- ✓ словесні методи (лекція, розповідь, бесіда, консультація, дискусія, проблемна ситуація тощо),
- ✓ практичні заняття (індивідуальні проекти, робота в групі),
- ✓ наочні методи (презентації, відеоматеріали, майстер-класи тощо),
- ✓ електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- ✓ самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, які варто визначати за допомогою числової (відсоткової) шкали оцінювання знань і трансформувати в оцінку використовуваної рейтингової шкали у кількості балів, що виділяються для кожного запланованого результату навчання навчальної дисципліни.

Відсоток від максимальної кількості балів	Критерії оцінювання усної відповіді
90-100%	Студент дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами. Знання предмету міцні і глибокі, виходять за межі навчальних програм, підручників і навчальних посібників та носять науковий та інноваційний характер (самостійно на основі первинних знань, отриманих від педагога чи з підручника). Знання використовуються вільно. Легко і самостійно переносяться на нові види діяльності в межах обраної професії. На додаткові запитання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, студент відповідає правильно та вичерпно, без допомоги викладача чи колег.
80-89%	Студент дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем. Знання студент трансформує самостійно, легко переносить на нові види діяльності в межах теми чи предмету, що вивчається. Студент допускає незначні неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача. На додаткові запитання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, дає недостатньо вичерпні відповіді або відповідає за допомогою викладача чи колег.

<p>70-79%</p>	<p>Студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Знання завчені з підручника переказуються без їхнього розуміння, відповідь є неконкретною, поверховою, без наведення прикладів. Не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається. Відповіді на запитання дає не одразу, завченими з підручника фразами, після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі.</p>
<p>50-69%</p>	<p>Студент у відповіді викладає матеріал не достатньо зв'язано і послідовно, допускає грубі помилки, або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача. У відповідях на додаткові запитання мають місце заминки і перерви, студент не може пояснити проблему, розуміє її приблизно.</p>
<p>30-49%</p>	<p>Студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача. Виявляє незнання і нерозуміння навчального матеріалу, не орієнтується в предметі та як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань. Потребує подальшої роботи над засвоєнням питань.</p>

Відсоток від максимальної кількості балів	Критерії оцінювання доповіді з презентацією
90-100%	<p>Зміст доповіді студента відповідає заявленій темі. Студент вільно володіє матеріалом; повністю, правильно, послідовно, обґрунтовано розкриває тему, наводить різноманітні приклади. Присутні критичний аналіз та судження, логічні висновки.</p> <p>Виклад суті доповіді є виразним, чітко виділяються головні моменти. Студент впевнено тримається перед аудиторією, володіє культурою мовлення, дотримується регламенту.</p> <p>Мультимедійна презентація вдало доповнює виступ студента; має логічну структуру (титульний слайд, інформаційні слайди, завершальний слайд), не перенасичена текстом (не більше 40% презентації, не допускається наявність „слайдів-шпаргалок”), містить релевантний ілюстративний матеріал (графіки, діаграми, таблиці, схеми, картинки, фотографії, відеоматеріали тощо). Загальна кількість слайдів – не менше 10-ти.</p> <p>В оформленні слайдів витримано єдиний стиль, грамотно вибрана кольорова гама з урахуванням фізіологічних особливостей людини в її сприйнятті. Шаблон повинен відповідати представленій темі (або хоча б бути нейтральним).</p> <p>Інформація на слайдах ретельно структурована, достовірна, відсутні фактичні помилки. Текст презентації грамотно написаний, лаконічний і зрозумілий слухачам. Розмір шрифту не повинен бути дрібним (мінімум - 22 пт). Важливі відомості виділено за допомогою інструментів форматування.</p> <p>На додаткові запитання, які ставляться для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, студент відповідає правильно та вичерпно, без допомоги викладача чи колег.</p>
80-89%	<p>Зміст доповіді студента відповідає заявленій темі. Студент володіє матеріалом; повністю, послідовно розкриває тему. Присутні критичний аналіз та судження, логічні висновки. Разом з тим, студент допускає окремі помилки та неточності, що не впливає на загальний характер відповіді.</p> <p>Виклад суті доповіді є виразним. Студент володіє культурою мовлення, дотримується регламенту.</p> <p>Мультимедійна презентація вдало доповнює виступ студента, має логічну структуру (титульний слайд, інформаційні слайди, завершальний слайд), містить релевантний ілюстративний матеріал (графіки, діаграми, таблиці, схеми, картинки, фотографії, відеоматеріали тощо). Загальна кількість слайдів – не менше 10-ти.</p> <p>У презентації відсутні „слайди-шпаргалки”. Разом з тим, окремі слайди перенасичені текстом (більше 40%).</p> <p>В оформленні слайдів витримано єдиний стиль, грамотно вибрана кольорова гама з урахуванням фізіологічних особливостей людини в її сприйнятті. Шаблон повинен відповідати представленій темі (або хоча б бути нейтральним).</p> <p>Інформація на слайдах ретельно структурована, достовірна, проте наявні незначні фактичні помилки. Текст презентації грамотно написаний, лаконічний. Розмір шрифту не повинен бути дрібним (мінімум - 22 пт). Важливі відомості виділено за допомогою інструментів форматування.</p>

	<p>На додаткові запитання, які ставляться для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, студент дає недостатньо вичерпні відповіді або відповідає за допомогою викладача чи колег.</p>
70-79%	<p>Зміст доповіді студента відповідає заявленій темі. Студент виявляє знання і розуміння основного матеріалу теми, проте у доповіді допускає суттєві помилки. Порушено логіку розкриття основних питань теми. Мультимедійна презентація має структуру (титольний слайд, інформаційні слайди, завершальний слайд), містить релевантний ілюстративний матеріал (графіки, діаграми, таблиці, схеми, картинки, фотографії, відеоматеріали тощо). Загальна кількість слайдів – не менше 8-ми.</p> <p>Розмір шрифту не повинен бути дрібним (мінімум - 22 пт).</p> <p>У презентації відсутні „слайди-шпаргалки”. Разом з тим, більшість слайдів перевантажені текстом (більше 40%). Важливі відомості на слайдах ніяк невиділено, наявні фактичні та граматичні помилки.</p> <p>Відповіді на додаткові запитання студент дає не одразу, при цьому відповіді нечіткі.</p>
50-69%	<p>Зміст доповіді студента не в повній мірі відповідає заявленій темі. Студент допускає грубі помилки у висвітленні питань теми. Композиція доповіді нелогічна.</p> <p>Під час виступу студент зчитує текст зі „слайдів-шпаргалок”.</p> <p>Загальна кількість слайдів мультимедійної презентації - менше 7-ми.</p> <p>Стилю презентації не дотримано. Більшість слайдів перевантажені текстом (більше 40%), який до того ж містить грубі граматичні помилки. Важливі відомості на слайдах ніяк не виділено, наявні фактичні помилки.</p> <p>Ілюстративний матеріал не завжди узгоджується зі змістом доповіді.</p> <p>При відповіді на додаткові запитання студент довго вагається, невпевнено формулює її, не може чітко, зрозуміло викласти свою думку стосовно поставленої проблеми.</p>
30-49%	<p>Зміст доповіді студента значною мірою не відповідає заявленій темі. Студент не орієнтується в темі.</p> <p>Під час виступу студент зчитує текст зі „слайдів-шпаргалок”, яких більшість у презентації.</p> <p>Загальна кількість слайдів мультимедійної презентації - менше 6-ти.</p> <p>Стилю презентації не дотримано. Інформація на слайдах містить фактичні помилки. Ілюстративний матеріал практично відсутній або переважно нерелевантний доповіді.</p> <p>Доповідь та презентація потребують суттєвого доопрацювання студентом.</p>

Кількість балів за одне правильне тестове завдання	Критерії оцінювання тестових завдань
0,5-1 балів	Тестове завдання складається, принаймні, з чотирьох варіантів змістовних відповідей, з яких лише одна правильна. Неправильні відповіді неочевидні та виглядають правдоподібними за відсутності знань із питання, релевантного тестовому завданню.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів є:

- стандартизовані тести;
- контрольні тестування;
- усне опитування;
- захист і презентація результатів виконаних практичних завдань (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- доповідь із презентацією з теоретичних питань.

7. Форми поточного і підсумкового контролю та оцінювання

Форми поточного контролю:

- усна (відповідь студента під час семінарського заняття);
- захист презентації;
- письмова (тестування);

Форма підсумкового контролю: залік (тестування).

Поточний контроль здійснюється під час практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку знань здобувачів вищої освіти з окремих тем шляхом виконання конкретних завдань (презентацій чи тематичних тестувань). Кількість передбачених балів за різні види робіт зазначені у силабусі, робочій програмі, в системі дистанційного навчання Moodle, куди за умови онлайн-навчання студенти завантажують роботи, і де здійснюється тестовий контроль, та оголошуються під час занять (або виставляються в Moodle). Матеріал, винесений на самостійне опрацювання включений до тестів модульного і підсумкового контролю.

Тестові завдання різних форм розроблені до змістових модулів і покликані перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу, здатності осмислити і відтворити зміст даної частини дисципліни.

Загалом весь матеріал поділений на два змістових модуля, які передбачають поступове накопичення балів упродовж семестру: ЗМ1 передбачає накопичення 30 балів (20 з яких – виконання практичних робіт, 10 – тестовий контроль), ЗМ2 – 30

балів (20 – практичні, 10 – тести), підсумковий модуль – 40 балів, що в сумі складає 100 балів за семестр.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та практична робота				Підсумковий тест (теор.)	Сума
Модуль №1		Модуль №2			
Теор. (тести)	Практ.	Теор. (тести)	Практ.		
10	20	10	20	40	100

8. Рекомендована література

Основна література

1. Аніщенко А.П., Яріко М.О. Розвиток інфраструктури інклюзивного туризму як результат трансформацій менталітету суспільства (XX – XXI ст.). 2016. URL: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://socsvit.org/node/61>
2. Белоусова Н.В. Впровадження інклюзивного туризму в соціально-реабілітаційну систему України / Н.В.Белоусова // Науковий журнал «Молодий вчений». – Херсон.: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика». – №2 (42) лютий, 2017 р. – С.14-17
3. Богдан Н.М. Дослідження проблем розвитку інклюзивного туризму: туристська інфраструктура і доступність готельних послуг / Богдан Н.М., Соколенко А.С., Москаленко О.А // Науковий журнал Приазовський економічний вісник. – 2018. – № 5. – С. 280–287.
4. Влащенко Н.М. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму / Н.М.Влащенко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2018. – № 9. – С.122-126
5. Гусак Н. Є. Розвиток законодавства України про соціальну реабілітацію / Н. Є. Гусак // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2014. – № 1– 2. – С. 30–43.
6. Кравченко О. О. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю: погляд у минуле та перспективи сьогодення / О. О. Кравченко // European humanities studies: State and Society. – 2017. – № 2. – S. 130–142.
7. Макаренко С. В. Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм – новий вид реабілітації інвалідів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://udpu.org.ua/files/news/2016/11/03/file/6-7-8-9.pdf>
8. Науменко Л.Ю. Інклюзивний туризм як вид реабілітації: сучасні потреби інвалідів / Л.Ю. Науменко, В. В. Лепський, С. В.Макаренко та ін. // Вісник ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія». – 2017. – № 1. – С. 134–138.
9. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. – 252 с.

10. Сварник М., Грибальський Я., Войтюк Ю., Свет Є., Ревіна Т., Любімов А., Стадник О., Волошинський О., Стрельников О., Дубровський І., Федорович О. Посібник з активного відпочинку та туризму для не повносправних. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gcs.org.ua>

11. Таланчук П. М. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому просторі : навч.-метод. посіб. / М. П. Таланчук, К. О. Кольченко, Г. Ф. Нікуліна. – К. : Соцінформ, 2004. – 128 с.

12. Шевцов А. Г. Сучасні проблеми освіти і професійної реабілітації людей з вадами здоров'я : монографія / А. Г. Шевцов. – К. : Соцінформ, 2004. – 200 с.

Додаткова література

1. Декларація ООН про права інвалідів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_117

2. Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями : Указ Президента України № 900/2005 від 01.06.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/900/2005>

3. Inclusive Tourism Marketing Toolkit. Workbook for collecting key information on Accommodation and Resorts [Electronic resource]. – URL : http://www.keroul.qc.ca/DATA/PRATIQUEDOCUMENT/166_fr.pdf

4. Українське товариство глухих [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.utog.org>.